

Uvodnik • Editorial

Drage čitateljice i čitatelji, pred nama je tematski broj časopisa *Libri & Liberi* o dječjoj književnosti i kulturi u vrijeme i nakon Prvoga svjetskoga rata. Na naš poziv za suradnju stiglo je i više vrijednih radova nego što ih je stalo u ovaj broj te ćemo ih objaviti u sljedećim brojevima.

Rubriku *Studije* otvara rad Sabine Fava o talijanskim časopisima za djecu krajem i neposredno nakon Prvoga svjetskoga rata, o njihovu ideološkome utjecaju na mladu čitateljsku publiku i formiranje njihovih intelektualnih osobnosti i stavova o tzv. riječkome pitanju, a osobito u godinama do uspostavljanja i kratkoga trajanja nezavisne tampon države Slobodne Države Rijeke (tal. *Stato Libero di Fiume*). U sljedećoj studiji Marnie Campagnaro i Ilaria Filograsso razmatraju kako se tema Prvoga svjetskoga rata te povijesnih, kulturnih i političkih prilika toga vremena prikazuje u novijoj talijanskoj dječjoj književnosti u odnosu na onu iz vremena ratnih zbivanja, neposredno podložnu ratnoj cenzuri i političkoj propagandi.

Sljedeća dva rada donose pregled i revalorizaciju dječje književnosti u povijesnim razdobljima za vrijeme i nakon Prvoga svjetskoga rata, ali u dvjema različitim političkim i kulturnim sredinama. Sara Reis da Silva donosi novi uvid u kulturne i ideološke karakteristike odabranih djela portugalske dječje književnosti u vrijeme Prvoga svjetskoga rata, revalorizirajući ih u osloncu na teoriju specifičnih književnih „čvorišnih točaka“ (engl. *nodal points*) i smještajući ih tako u širi kontekst književnopovijesnih pojava. Radoslav Rusňák analizira slovačku dječju književnost u novim okolnostima nakon kraja rata te posljedičnoga raspada Austro-Ugarske Monarhije i formiranja Čehoslovačke u kojima nastaju slovačke nacionalne književne institucije. Na tim zasadama, slovačka se dječja književnost do 1960-ih godina postupno uključuje u sustav nacionalne umjetničke književnosti.

Anđela Milinović-Hrga provodi analizu jezika rukopisa kanonskoga djela hrvatske dječje književnosti, *Priča iz davnine* Ivane Brlić-Mažuranić iz 1916. godine kao izvornoga dokumenta stanja u jeziku i pravopisu u vrijeme Prvoga svjetskoga rata te utvrđuje jezičnopolitički uvjetovane izmjene autoričina izvornika u kasnijim izdanjima *Priča iz davnine*.

Nakon povijesno-kulturnih i jezikoslovnih studija, slijedi analiza tematskih sastavnica romana *Pipo i Pipa* Jagode Truhelke iz 1923. godine. Snežana Šarančić Čutura raščlanjuje idejnu strukturu toga rjeđe spominjanoga djela radi boljega razumijevanja opusa poznate hrvatske dječje književnice koji obuhvaća i razdoblje Prvoga svjetskoga rata. Sanja Franković analizira djelo koje tematizira dječji doživljaj toga rata, tj. ciklus od trinaest pjesama velikoga hrvatskoga pjesnika Dragutina Tadijanovića *Dani djetinstva* objavljen kao cjelina 1937. godine. Autorica se ponajviše usmjerila na glas dječjega lirskoga subjekta i njegove diskursne manifestacije.

Antonija Zaradija Kiš tematizira roman Michaela Morpurga *Ratni konj* i njegovu filmsku adaptaciju Stevena Spielberga, koji su se u Hrvatskoj pojavili pod naslovom *Put rata* te propituje semantički pomak u prijevodu naslova djela u odnosu na izvornik. Autorica problemu pristupa s animalističkoga teorijskoga stajališta te zaključuje da značenjska promjena u prijevodu naslova mijenja i smisao i poruku izvornoga djela.

Karol Górski prikupio je i sistematizirao vrijednu građu koja otkriva dječji doživljaj ratnih zbivanja iz prve ruke. Riječ je o pisanim svjedočanstvima njemačke djece iz pokrajine Poznanj (polj. Poznań, njem. Posen) u kojoj su Poljaci 1919. godine podigli Velikopoljski ustanak (Poznanjski rat) protiv njemačke vlasti, a koji je sljedeće godine završio pripajanjem pokrajine Poljskoj, što je potvrđeno i Versajskim mirovnim ugovorom. Rad donosi različite tekstove neposrednih dječjih svjedoka koji su svoja iskustva zabilježili u vrijeme i poslije navedenoga oružanoga sukoba.

U rubrici *Baština*, uz uvod iz pera Berislava Majhuta, objavljujemo faksimile dviju knjižica objavljenih u Hrvatskoj za vrijeme Prvoga svjetskoga rata, nadajući se da ćemo njima donekle dočarati neka obilježja onodobne dječje književnosti i kulture. Prva je brošura *Djeca ratnika (Das Kriegspatenkind)*, promidžbena knjižica o austrijskome filmu koji se prikazivao krajem 1915. ili početkom 1916. godine u Osijeku. Druga je igrokaz za djecu *Na pragu novog doba* Zdenke Smrekar, tada popularne spisateljice, aktivistice, srednjoškolske učiteljice, gimnazijske ravnateljice, doktorice Sveučilišta u Zagrebu. Bila je aktivna za vrijeme obaju svjetskih ratova te u međuratnome razdoblju, a nakon toga je u komunističkoj Jugoslaviji odvedena u nepoznato te u javnome prostoru svjesno potisnuta u zaborav, kao i velik dio hrvatske dječje književnosti i kulture prve polovice dvadesetoga stoljeća.

U ovome broju rubrika *Prikazi* bitno je kraća nego što je uobičajeno, ali to namjeravamo nadoknaditi u sljedećim brojevima. Rubrika *Kronika* ovoga puta donosi samo jedan prilog koji će, nadamo se, biti zanimljiv čitateljima, a u sljedećem godištu predstaviti ćemo ju u ponešto drukčijem obliku.

Na kraju, vraćam se na studije. Naš poziv na suradnju u tematskome broju potaknuo je mnoge autore da se posvete pisanju radova koji otvaraju zanimljiv pristup dječjoj književnosti i kulturi u povijesnoj perspektivi. U prvi su plan došle čitateljske perspektive i povijesno-ideološka revalorizacija dječje književnosti s obzirom na širi povijesni kontekst, a također su otkrivene i neke gotovo zaboravljene pojave od prije stotinjak godina koje su važne i zbog utjecaja na današnju situaciju u dječjoj književnosti i kulturi.

Nadamo se i dalje vašemu zanimanju i novim poticajnim radovima. Srdačno vas pozivam da nam i dalje šaljete svoje priloge, a jednako tako i komentare i prijedloge.

Smiljana Narančić Kovač

Dear Readers,

This issue of *Libri & Liberi* focuses on World War I in children's literature and culture. Our call for papers for this centennial issue resulted in receiving quite a number of valuable papers, more than we could publish in this issue. Therefore, you can expect more papers on this theme in our future issues.

The *Papers* section opens with an article by Sabrina Fava on Italian magazines for children published towards the end of and immediately after WWI, on their ideological influence on young readers and on the formation of those readers' intellectual personalities, and in particular on their attitudes to the Fiume Endeavour, especially in the years before and during the short existence of the Free State of Rijeka (Ital. *Stato Libero di Fiume*). In the second paper, Marnie Campagnaro and Ilaria Filograsso consider historical, cultural and political references to WWI in recent Italian children's literature, compared to literature of the WWI period itself, directly exposed to war censorship and political propaganda.

The next two papers present overviews and reassessments of the value of children's literature during and after WWI, in two different political and cultural contexts. Sara Reis da Silva introduces a new insight into cultural and ideological features of a selection of Portuguese children's titles during WWI, re-evaluating them through the lens of the theory of specific literary "nodal points". Radoslav Rusňák analyses Slovak children's literature after the end of WWI and after the consequent disintegration of the Austro-Hungarian Monarchy. In the newly established Czechoslovakia, some national Slovak literary institutions were constituted, which created the conditions for Slovak children's literature to be gradually incorporated in the national artistic literary system.

Anđela Milinović-Hrga performs a historical linguistic analysis of the canonical work of Croatian children's literature, *Priče iz davnine* [Tales of Long Ago] by Ivana Brlić-Mažuranić, first published in 1916. She analyses the manuscript of the tales as an original document demonstrating the situation in the language and orthographic practices in Croatia in the period of WWI, and finds modifications of the author's linguistic and language-related choices in the later Croatian editions of *Tales of Long Ago*, which were influenced by the linguistic politics of the respective periods of their publication.

Following these mostly historically-cultural and linguistic studies, the next one brings an analysis of the thematic aspects of the 1923 novel *Pipo i Pipa* [Pipo and Pipa] by Jagoda Truhelka. Snežana Šarančić Čutura examines the ideological structure of this title that has rarely been critically addressed, aiming at a better understanding of the opus of Truhelka, this quite well-known Croatian children's author whose period of literary activity also covers the years of WWI. Sanja Franković, on the other hand, analyses *Dani djetinjstva* [Days of Childhood], a cycle of thirteen poems of the great Croatian poet Dragutin Tadijanović, published as a collection of poetry in 1937. Franković considers the child's perspective on the war and everyday life during the war in these poems and primarily focuses on the voice of the child lyrical subject and its discursive manifestations.

Antonija Zaradija Kiš raises the issue of the Croatian rendering of the title of Michael Morpurgo's novel *War Horse* and its film adaptation by Steven Spielberg as *Put rata* [The Path of War]. The author considers the semantic shift in the translation of this title in comparison to the original and approaches the topic from the animalistic theoretical perspective, which leads her to conclude that the semantic change in the translation changes the general meaning of the story and the message of the original pieces.

Karol Górski collected and organised valuable materials which reveal children's first-hand experiences of war. His paper considers the written testimonies of German children who lived in the Poznan district during the Greater Poland Uprising of 1918–1919 against German rule. The Uprising succeeded, so that the Poznan district became a part of Poland, which was also confirmed by the Versailles Peace Treaty. The paper includes various texts by immediate child witnesses written during or after this armed conflict.

The section *Dusty Covers* comprises facsimiles of two booklets published in Croatia during WWI, hoping to reconstruct some features of children's literature and culture of the time. The first is the brochure *Djeca ratnika (Das Kriegspatenkind)* [The Warriors' Children (A War Orphan)], an advertising booklet for an Austrian film which was shown in Osijek either towards the end of 1915 or early in 1916. The other is a play for children titled *Na pragu novog doba* [On the Threshold of a New Age] by Zdenka Smrekar, then a popular author, activist, secondary school teacher and later headteacher and one of first women to receive a doctorate from the University of Zagreb. She was active during both World Wars and between them. After WWII, in communist Yugoslavia, she was taken away in 1946 and the memory of her existence and of her work was pushed into oblivion, as did most of Croatian children's literature of the first half of the 20th century. The facsimiles are accompanied by an introductory essay by Berislav Majhut.

The section *Reviews* is much thinner than usual, but we hope to make up for that in the following issues. The *Events* section has only one report this time, but we hope that the quantity and quality of the photographs that embellish the text will be attractive to readers. In the next issue, the *Events* section will be presented in a somewhat different form.

To sum up, our call for papers for this special issue on WWI inspired authors to consider various aspects of children's literature and culture from a historical viewpoint and to introduce novel approaches. Readers' perspectives and a historical and ideological re-evaluation are in the foreground, and some almost forgotten phenomena of a hundred years ago have been rediscovered. These are also important because they help us better understand present-time children's literature and other manifestations of children's culture.

I do hope this issue can help maintain your interest in *Libri & Liberi*, as well as inspire us all to conduct further thought-provoking research in the future. I warmly invite you to continue sending us your contributions, and to share with us your comments and suggestions.

Smiljana Narančić Kovač